גליון
באר הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של

מורינו הגה"צ רבי **אברהם אלימלך בידרמן** שליט"א

משפטים - שקלים

מכון
באר האמונה

יו"ל ע"י

מכון 'באר האמונה'

להערות והארות, וכן לכל עניין אחר ניתן לפנות:
לטלפון 1347-871-8285
או לאימייל: Mail@beerhaparsha.com
לשמיעת השיעורים בקול הלשון: 718-906-6444
לקבלת הגליון בפקס: 1-877-843-3049

©
כל הזכויות שמורות למו"ל

משפטים – שקלים

רחמנא מחי – אף המכות שהכהו חברו מאת ה' המה ..... ב
לא חסר לנו – כל מחסור אינו אלא מילוי שממלא לו הבורא ..... ד
הכן יקיר – הקב"ה אוהב ביותר את הנחשלים הנכשלים והרחוקים ..... ה
ושמעתי כי חנון אני - הקב"ה שומע תפילת הסומכים עליו .....ז
כי יצעק אלי ושמעתי – הקב"ה שומע תפילת 'כל' פה.....ז
אם כסף תלוה – מצוות גמ"ח .....י
לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל.....יד
יהי כבוד חברך חביב עליך – הזהירות בכבודן של ישראל.....יט
בעת נעילת שער – התעוררות לקראת סיום ימי השובבי"ם ..... כ
אתה זוקף את ראשן – שפע רב הנשפע בשבת שקלים.....כד
מטבע של אש – העיקר הוא אש ההתלהבות והתשוקה בלב ..... כו
ראש חודש אדר – חשיבות היום וסגולתו ..... כט
נעשה ונשמע – יעסוק בתורה ללא הכנות יתירות ואז יצליח ..... כט

עימוד שוואַרץ: דוא"ל: E-Mail: schwartz16@bezeqint.net

משפטים – שקלים

רחמנא מחי – אף המכות שהכהו חברו מאת ה' המה

בפרשתן (כא יח-יט) 'וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף, ולא ימות ונפל למשכב... רק שבתו יתן ורפוא ירפא'. ואיתא בגמרא (ב"ק פה.) 'ורפא ירפא - מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות'. וברש"י 'ולא אמרינן רחמנא מחי ואיהו מסי' – פירוש, הרשות נתונה בידי החולה לדרוש ברופאים, ואין אומרים, אם הקב"ה הכהו כיצד יבוא לעשות כנגד רצונו יתב"ש ולרפאות עצמו, אלא בפירוש נתנה תורה רשות לפנות לרופא שירפאנו.

ולבאורה צריך ביאור, הרי פסוק זה מדובר כשהכה **איש את רעהו**, מדוע יש מקום לומר שאם ידרוש ברופאים הריהו מהלך כנגד רצון הבורא שהכה אותו, והרי לא הקב"ה הכהו אלא חברו. והוכיח ה'חפץ חיים' זי"ע (עה"ת) שמכאן למדנו, שאף אם נראה לאדם שפלוני הכה אותו, ידע שבאמת לא באה המכה מיד בשר ודם כלל, אלא 'רחמנא מחי' - הקב"ה הכהו. ולכן צריך רשות מיוחדת להתרפא.

ויזכור את דברי הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע (ב'הנהגות' שלו), וז"ל. להיזהר מכעס, וטוב לזכור כי הכל מהבורא ית', כדאיתא (חולין ז:) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, **ואפילו מבעל בחירה**. וכאשר האדם חי באמונה שאין דבר הנעשה שלא בהשגחה העליונה יהא נקל בעיניו להתגבר על מידת הכעס, שהרי מאמין בכל ליבו ונפשו ששום אחד לא פגע בו והזיקו[א], ואף הוא לא הפסיד לעצמו על ידי רשלנותו וכדומה, אלא הכל היה כפי אשר נגזר משמיא[ב], ו'מתן שכרו בצידו'

א. וכבר אמרו להמשיל למי שקנה מרעהו 'מורה שעות' (שעון) שלא עבד כראוי, מה עשה 'שוטה' זה, תלש את מחוגיו (ווייזער"ס) והביאם לפני ה'מוכר' בתלונותיו כי אינם עובדים ופועלים את פעולתם, א"ל המוכר, והשעון עצמו היכן הוא (כי בו תלוי הקלקול), נענה 'חכם' זה, **מה לי להביא לפני מע"כ את השעון הרי הוא 'בסדר גמור' כי רק המחוגים אינם הולכים כראוי....** אין זה אלא שוטה גמור... ולזה האיש אנו נדמים במחשבתנו שפלוני היזק אותנו ואלמוני קלקל לנו בגוף ממון ונפש, מדוע לא תבין שיש מכוון ומוליך את המזיקים הללו ולא הם עשו מאומה, דוגמת השעון **שהוא** אינו מוליך כראוי את המחוגים **ואין כל קלקול במחוגים עצמם.**

ב. וכן כתב ה'חינוך' באיסור 'לא תקום ולא תיטור' (מצוה רמא) וז"ל. 'משרשי המצוה,

שיזכה לקיים 'שוויתי ה' לנגדי תמיד' – שהרי בכל הנעשה עמו ובכל פינות שהוא פונה לא יראה אלא את ה' העושה זאת עמו.

בדברים הללו 'עצה טובה' יש בהם לא רק לענין התגברות על הכעס והנקימה הבאה ממנו, אלא כל מהלך חייו של האדם ישתנו לטובה כשיכיר בהאי כללא, שאין אדם מפסיד לרעהו לא כבוד ולא ממון לא מעמד ולא מצב, אלא הכל כפי שנקצב ונגזר עליו מן השמים - הוא וכל חיותו תלויים ועומדין בדבר ה'[ג].

שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע, הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא. ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא. על כן כשיצערהו או יכאיבו אדם, ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו, **והשם יתברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו כי לא הוא סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב**, וכמו שאמר דוד עליו השלום (שמואל ב' טז יא) הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה'', עכ"ל.

מעשה היה עם ה'שרף מנובהרדוק' הגאון רבי דוד בודניק זצ"ל (אדם גדול ורם בענקים היה ה'שרף', והיו מחשבותיו משוטטות וגועשות כל היום במחשבות 'אלוקותו' יתב"ש. ומטעם זה ציוה הסבא מנובהרדוק שישמרו תמיד להשקותו ביי"ש - להשקיט את סערת מחשבותיו), שהלך להתבודד - כדרכם של תלמידי נובהרדוק ביערות שסביבות העיר מעזריטש. לפתע פגע בו כלב גדול ורעב, והיה המחזה איום ונורא, לראות את שיני הכלב משחרות לטרף, ואת רשפי עיניו הנוצצות באש בוערת בתאוות רציחה, ואכן... הכלב נשך אותו, ומיד התעלף ר' דוד...

לאחר שהקיצוהו, שאלוהו התלמידים בני נובהרדוק, מדוע התעלף מע"כ, וכי כך למדנו ב'נובהרדוק' להיבהל עד אימה מכלב הנובח, ויען ר' דוד ויאמר – אינני יודע מה אתם סחים, לא כלב ראיתי כאן, אלא ראיתי את דבר ה' אשר בשיניה ובפיה של החיה - לך נגוס את 'דוד בן חיה'. ומה שהתעלפתי, אבאר לכם, ברגע שראיתי את האש הבוערת מתוך עיניו ושיניו של הכלב, ועל כולנה כשהרגשתי בעת הנשיכה את החום וההבל היוצא מפיו המשחר לטרף, ראיתי בזה לאיזה מדריגת חום והתלהבות אפשר ליצורי עולם לבוא בעשיית רצון קונם וחפץ צורם, **נתמלאתי בושה בעצמי**, ואמרתי, דוד, דוד, האם מימיך קראת קריאת שמע בהתלהבות כזאת, וכי מימיך הנחת תפילין באש קודש כזו... על כן נפלתי מיד ארצה בחלשות – מרוב בושה ועלבון

(הובא בספרי קורות הימים של בית נובהרדוק - כדוגמת 'לפיד אש נובהרדקאי' עמו' 198).

ג. פעם נכנס המגיד מישרים הגאון ר' שלום שבדרון זצ"ל אל ביתו של המשגיח

לא חסר לנו – כל מחסור אינו אלא מילוי שממלא לו הבורא

בפרשתן (כא א-ב) 'כי תקנה עבד עברי... יצא לחפשי חינם', איתא ב'תורת אמת' להרה"ק ר' לייב'ל אייגער זי"ע (ריש פרשתן) דבפרשה הקודמת ב'עשרת הדברות' נאמר בדיבור הראשון 'אנכי ה' אלוקיך' – כלומר, **שיש די באלוקותי להספיק לכם כל צרכיכם, ואין צורך לבר ישראל להכניע עצמו לשום בריאה, ולשום סיבה.** ודיבור השני 'לא יהיה לך אלוהים אחרים' – היינו אזהרה שלא נשכח 'יסוד' זה. עתה באה תורה לומר לנו, אף אם נכשל ונפל האדם, וכבר נמכר להיות 'עבד' לאיש, מכל מקום

הגאון ר' יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל, וראהו האיך שהוא מלא שמחה עילאה, וישאלהו ר' שלום לשמחה מה זו עושה, פתח ר"י וסיפר לו, שבשנים מקדם היה משמש כמשגיח בישיבת מיר שבליטא, ומחמת הדחקות והעניות ששררה שם היה מילתא דשכיחא שלא קיבל את משכורתו הזעומה בסוף החודש, ובכהאי גוונא היה מתחזק באמונתו ומתפרנס מאמונתו, כמו שנאמר (תהלים לז ג) 'שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה - איך האב זעך געשפייזט מיט אמונה'. זה באחרונה אחר שעלה לארץ הקודש הציע לו הגאון ר' יוסף שלמה כהנמן זצ"ל גאב"ד פוניבז' שיבוא לשמש כמשגיח בישיבתו, והבטיח לו מתן שכרו בצדו בעין יפה, באותה שעה שקלתי לקבל את המשרה, אך חששתי תמיד מה יהא עם האמונה, כי לתומי חשבתי שהוא משופע בנכסים ואין אצלו מחסור של כסף, ואם ישלם לי את המשכורת מדי חודש בחודשו לא אזכה עוד לסמוך ולבטוח בהשי"ת, אך עתה שמח אני, שהרי הנני נמצא כבר שמונה חודשים בעבודתי ב'ישיבה', **ובינתיים כל משכורתי היא 'מאמונה' כמו בליטא... לכן אין קץ לשמחתי**, כי איך לא אשמח כמוצא שלל רב, על שחזרתי לחיות מאמונה...

וכך פירש הרד"ק פרשת ויצא (ל לא) מה שאמר לבן הארמי ליעקב (בראשית ל כח) 'נָקְבָה שכרך עלי ואתנה', אך יעקב דחהו והשיב (פסוק לא) 'לא תתן לי מאומה', כי לבן רצה לשלם לו בשכרו סכום קבוע שממנו תהא פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, אך יעקב אבינו סירב לכך בכל תוקף, כי לא רצה בשום אופן לקבל הכנסה קבועה העלולה לגרום לו להסיח דעתו מאמונתו בבורא כל העולמים.

פעם אמר יהודי לרבו כי הוא מרגיש עצמו **תלוש**... כי בעליו מעבידיו זורקים אותו חדשים לבקרים, ובכל 'שני וחמישי' הוא עצמו עובד במקום חדש פעם ב'קביעות' ופעם כ'ממלא מקום' – ופעמים רבות הנו מסובב בחוסר מעש – ואני אנה בא. א"ל וכי 'תלוש' אתה, מעולם לא ראיתי אדם **מחובר** כמוך, כי אינך סומך כלל על מעשי ידך אלא הנך מחובר לבורא כל עולם באשר עינך תלויות השמימה בכל עת ובכל שעה...

'בשביעית יצא לחפשי חינם'... ויוסר ממנו השעבוד ל'בשר ודם', רק 'כי לי בני ישראל עבדים'.

מוסיף בה ה'תורת אמת' כי מצווה זו נוהגת בכל אחד ובכל זמן, ואף שבפועל לא נהוג בזמנינו ענין 'עבדים', מכל מקום התורה היא נצחית וענין זה שייך אף לדידן - שיסיר ממנו כל שעבוד והכנעה זולת לבורא יתב"ש לבדו.

ומתוך דבריו למדנו להאמין - שיש די באלוקותו להספיק לנו כל צרכינו[ד] ובכל עת 'מחסור' נשליך יהבנו על ה' וימלא כל משאלותנו לטובה. גם יש לנו להאמין כי מה שנראה לנו כ'מחסור' באיזה ענין ברוחניות או בגשמיות – באמת אין כאן כל 'מחסור', כי במחסור זה עצמו 'ממלא' הקב"ה את צרכינו באופן הטוב והנעלה ביותר לטובתנו השלימה (ואף טובה נסתרת – 'טובה' היא).

כה כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שלח תרע"ז) וז"ל, וזה עצמו הוא בכל הענינים המעיקים לאדם שיהי' תמים עם ה' ולא יחקור אחר עתידות אלא ימסור עצמו לרצון ה' ומה שטוב בעיניו יעשה, שאין לך טובה ממה שטוב בעיני השי"ת, וזוהי 'תמימות' כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קלא ב) 'נפשי כגמול עלי אמו'.

הבן יקיר – הקב"ה אוהב ביותר את הנחשלים הנכשלים והרחוקים

בפרשתן (כא א-ב) 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם... כי תקנה עבד עברי', פרשה זו ראשונה היא אחרי מעמד הר סיני, בו נגלה כבוד ה' כשקרע את העליונים והתחתונים וראו שהוא יחידי, מעתה יש לתמוה מדוע פתח מיד לאחריו לבאר דיני התורה בדיני 'עבד עברי', והוא יהודי שחטא ו'נמכר בגניבתו', וכי לא היה מן הראוי להתחיל עתה במצוות עילאיות ומרוממות כדוגמת מצוות תפילין שהיא ענין 'קשר' שבין האדם לבוראו, או במצוות שבת שהיא מתנה טובה מבית גנזיו של הקב"ה.

אלא ביאורו, בדרך משל לאב שיש לו כמה וכמה בנים ובנות, ול"ע אחד מהם חולה, הרי האב מטפל ומוסר

ד. ולהדיא איתא ב'אור החיים' הקדוש זי"ע בפרשתן (כב ו) וז"ל. **אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו**, עכ"ל. נמצא שאף בעת שאינו רואה בעיניו את חסדי ה' עמו יאמין שכן הוא באמת, ואדרבה כגודל החשיכה כן גודל האורה העומדת לבוא עליו, כי תחת החושך יש אור גדול מאד שיתגלה אליו בקרוב ממש.

עצמו תחילה לבנו זה יותר משאר צאצאיו, משל היה בן זה 'בן יחיד'. כיו"ב לענייננו, דיני התורה מתחילים דייקא בזה האיש שנפל ונלכד ברשת היצר, לא עצר בנפשו וגנב עד שהוכרח להימכר לעבד, כי ביותר מרחם עליו אבינו שבשמים, ואליו נתונה השגחתו ביותר להמציא לו מזור ותרופה, ולהשפיע עליו רוב טובה וברכה". מעתה, יבין וישכיל כל חד וחד בדיליה, **בעת שרבו מכאוביו, ומצבו ירוד ברוחניות או בגשמיות, שדייקא אז עסוק אביו שבשמים עמו כ'בן יחיד', ובזו העת מתרבית אהבת אב לבן, לסעדו ולתמכו, להעמידו על דרך טוב.**

בדרך שאמרו בחולי הרוחני כך אמרו בחולי גשמי, כמו שכתב המבי"ט ('בית אלוקים' שער התפילה פ"א) **על הפסוק בפרשתן** (כג כה) 'ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך', שלכאורה צריך ביאור מדוע שינה לשונו שפתח ב'וברך' בלשון נסתר וסיים 'והסירותי מחלה' בלשון המדבר על עצמו. ומבאר המבי"ט וז"ל. ואמר 'והסירותי' ולא אמר 'והסיר' כמו שאמר 'וברך את לחמך' (בלשון נסתר), **כי השגחת הקל יתב' על ברואיו להצילם מרעתם היא יותר פרטית מהשגחתו עליהם להיטיב להם, כי הוא מיטיב לכל כדכתיב** (תהלים קמה ט) 'טוב ה' לכל', אבל בענין ההצלה כשהם בצרה צריכים השגחה פרטית יותר בענין החמלה, ולזה ב'ברכה' אמר 'וברך' לשון נסתר, ובענין ההצלה או הרפואה כשהם בחולי ומדווה אמר **והסירותי - כלומר אני אסיר המחלה מקרבך, באופן שתדעו ותשכילו ממוצא הדבר והחולי, כי אני הוא המציל והמרפא לכל חי, בהשגחתי הפרטית עליכם**'.

ה. וכבר פירשו את לשון הכתוב (תהילים קכא ה) 'ה' צילך', שהדבר דומה לצל הבא מאור העששית, שכפי התקרבות האדם אל האור כך יקטן הצל, וכפי התרחקותו ממקור האור יגדל הצל יותר ויותר, וכמו כן **ה' צילך**, בשעה שאור ההצלחה זורח ומאיר עליו אזי באמת השראת השכינה עליו פחות מבזמנים שעולם חשך בעדו - שאז השי"ת נמצא עמו הרבה יותר.

ו. וכן מרומז בפרשתן (כב כח) 'מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי', וביאר הרה"ק ה'נועם מגדים' זי"ע בפרשתן (אות ט), **מלאתך** רומז על העיתים שהוא מלא בטירדות למעלה ראש ונפשו עייפה מרוב יגיעתו, **ודמעך** מלשון מדומע ומבולבל, שמוחו ונפשו מעורבבים ואינם מיושבים עליו, בא הכתוב להזהיר - **לא תאחר** אל תמתין לזמני אורה ומנוחה שבוא יבואו **לאחר** זמן, אלא תדע **שבכור**

ושמעתי כי חנון אני - הקב"ה שומע תפילת הסומכים עליו

בפרשתן (כב כא-כב) 'כל אלמנה ויתום לא תענון, אם ענה תענה אותו כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו'[ז]. כתב הרמב"ן (שם כ) 'כי אני רואה דמעת העשוקים... ומציל כל אדם מיד חזק ממנו, וכן האלמנה **והיתום לא תענו כי אשמע צעקתם**, שכל אלה אינם בוטחים בנפשם, ועלי יבטחו, ולזה אמר (שם כב) 'כי אם צעוק יצעק **אלי שמוע אשמע** צעקתו' – כיוון שיודע שאין לו מושיע לבד ממני, והזועק כן אלי – מוכרח אני להושיעו, ומכאן נלמד בגדולת **התפילה כשהיא** מתוך הכרה ש'אין לו על מי לסמוך **אלא** על אביו שבשמים' **שבוודאי היא נענית.**

וכן כתב ה'רבינו בחיי' וז"ל. ויתכן לפרש כי דרך בני העולם שהם עלובים באיזה דבר שיהיה שיטרחו אחרי מושיעים ועוזרים, והיתום והאלמנה הם חלושי הכח אין להם עוזרים, ולכך **לא יבטחו באדם כי אם בקב"ה שהוא עוזר ומושיע ומגן, ובעבור זה יודיע הכתוב כי הם נעזרים יותר מכל אדם.** עכ"ל.

ולאו דווקא 'אלמנה ויתום' או בעל חוב עצום וכיו"ב, אלא בכל עת שנכנס היהודי ל'לחץ זו הדחק', ו'באו מים עד נפש', ולבו שבור ורצוץ בקרבו ומתוך כאבו זועק 'מאטע אין הימל (אבי שבשמים), **אך אתה צורי וישועתי**, אין לי עוזר ומשען זולתך, אנא, עמוד לימיני וסמכני', הרי **תפילה** זו בוקעת כל הרקיעים ומגעת עד לכסא הכבוד ותפעל פעולתה לטובה ולברכה לישועה ולנחמה[ח].

כי יצעק אלי ושמעתי – הקב"ה שומע תפילת 'כל' פה

ואל יאמר 'מי אני' ומה ספון אני שישמע הא-ל הגדול לתפילתי, אלא ישמע לדברי הרמב"ן על הפסוק

בניך תתן לי שעות קשות אלו של בלבול הדעת וקטנות המוחין הן אלו הבכורים והמובחרים של האדם.

ז. בדעת זקנים מבעלי התוס' פי' וז"ל. והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, דקאי על העני, אם אתה משיב העבוט, **ויתפלל העני עליך על כל הטובה שעשית לו, ושמעתי לתפילתו כי חנון אני** – כמו שאתה חונן ומרחם על בריותי... על זה אני נקרא חנון ארחם ואחון עליך ואברכך.

ח. וכן פירש ה'של"ה' הק' זי"ע (בפרשתן אות מט) משמו של רבי מנחם הבבלי (טעמי המצוות, לא תעשין, מא) את הפסוק בפרשתן (כב כח) 'מלאתך ודמעך לא תאחר', כאשר **מלאתך** – כשלבו של אדם כבד עליו, ומתפלל מעוני ורוב עבודה כשהכאב

בפרשתן (כב כו) 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני', וז"ל. כי חנון אני - חונן ומקבל תחינת כל אדם **אע"פ שאינו הגון, מגזירת חינם** ('חנון' משורש תיבת 'חינם' הוא). **והעניין, שלא תחשוב, לא אחבול שלמת הצדיק, אבל שלמת אדם שאיננו צדיק אקח ולא אשיבנו כי צעקתו לא ישמע א-ל, לפיכך אמר כי חנון אני ושומע צעקת 'כל' מתחנן לי** עכ"ל. ותוספת דברים אך למותר**ים**.

עצור בקרבו, וממילא **ודמעך** – תפילתו באה בדמעה, תפילה כזו **לא תאחר** מלפעול, שהרי 'שערי דמעה לא ננעלו' (ברכות לב:).

ט. בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע אמרו לפרש, על דברי הפסוק ש'כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לעורו במה ישכב', כי עד כאן מדברת התורה אל **המלווה**, מכאן ואילך מדברת התורה אל **הלווה** (ולא כפשוטו רק למלווה) - מדוע תעמוד בדעתך לעשות 'מעשה שטות' - לבוא דבר יום ביומו ולקחת את העבוט מהמלווה 'כסות לילה' בתחילת הלילה ולהחזירה לו למחרת בבוקר, וחוזר חלילה, הנח לו למלווה, אלא **והיה כי יצעק אלי** - פנה נא אלי ריבון העולמים הכל יכול, בקש מאתי שפע רב, **ושמעתי כי חנון אני** - אחון אותך בשפע רב והרחבה, ותמצא כדי סיפוקך בגדים לרוב... עד שלא תצטרך ל'טובותיו' של המלווה.

איש יהודי ששקע בחובות אדירים שמע כי במדינה פלונית יושב אחד מאחיו היהודים שעושרו נמדד בהון עתק, וכל ה'נופל לידיו' יוצא כשהוא נשכר – מסודר לכל ימי חייו, אלא שזכיה מיוחדת נדרש לאדם לזכות לחלות פניו, וכל האמור אין זה אלא אחר שכבר מצליחים 'לבוא לפני המלך' לדבר עמו... החל האיש להפעיל 'שתדלנויות' למיניהם ופרוטקציות מפה ומשם והעלה חרס בידו... ביום מן הימים נכנס היהודי להתפלל 'מנחה' בביהכנ"ס שבאותה מדינה, אחר התפילה פגע בו יהודי נכבד והחל מקרבו בברכת 'שלום עליכם' ונסובה שיחתם על אודות הגביר דלעיל שהוא עובד כבר זמן רב לזכות לחלות פניו ולבינתיים לא עלתה בידו, החל ה'נכבד' אומר לו כי הוא 'מקורב' לאותו העשיר והוא יסדר עבורו... **בתוך הדברים הבין האיש כי זה האיש העומד לפניו אינו אלא אותו עשיר בכבודו ובעצמו וכמעט שנפל 'חלשות' על הארץ, כי כל השתדלויותיו בתקופה האחרונה לא היו אלא סביב אותו איש...** ועתה הוא עומד נכחו וכבר מדבר עמו ובתוך יום הנו 'מסודר' לכל ימי חייו... אף אנו נאמר לגבי ה'תפילה', עומד לו היהודי ו'מחפש' את ה' שיושיענו מצרתו וירוויח את מצב פרנסתו, אינו פוסק לרגע מלהשתדל כאן ושם, ואף בשעה שכבר העמיד עצמו בתפילה עדיין מוחו משוטט ב'כל העולם כולו' כיצד יעמיד את מצבו לטובה, והנה הוא עומד בתפילת העמידה ופותח פיו לומר 'ברוך **אתה** ה'... והרי הוא מכיר לפתע כי 'המתפלל שכינה כנגדו' **והוא עומד נכחו למול**

כיו"ב מצינו ב'הגהות אשר"י' (נדפס בגיליון התוס' בר"ה יז:) **בתוך ביאורו את 'שלש עשרה מידות של רחמים - חנון - שחונן בעת הדחק לגאול הצועק,** כדכתיב (ישעיה ל יט) 'חנון יחנך לקול זעקך', ומדה זו כביכול, **שבעל כוח יש לו - לחון על הצועק אף שלא כדין,** כדכתיב 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני'. כלומר, אע"פ שבדין בא העבוט לידך, כי הלווית עליו מעותך, אעפ"כ תשיבנו לו. כי אם יצעק אלי המדה היא כך - שאשמע צעקתו. לפי שחנון אני ואיני יכול לראות בעוניו, וגם יש בלשון חנון מתנת חינם כדאמרינן בברכות (ז.) 'וחנותי את אשר אחון - אע"פ שאינו הגון', עכלה"ק. והרי הפסוק איירי במי שלוה כסף מחברו ולא פרע חובו, והמלוה לקח ממנו משכון בדין, ואעפי"כ אמרה תורה שיחזיר המלווה את המשכון, כדי שלא יצעק הלוה לפני ה' 'ושמעתי כי חנון אני'. והוא פלא, והלא אין הלווה צודק בצעקותיו שהרי מחויב מדינא לשלם, ומדוע יקשיב הקב"ה לתפילתו ולזעקתו. אלא מכאן, שכל יהודי שצועק אל ה' (אף אם אינו צודק וראוי) כביכול מוכרח הקב"ה לשמוע בקול צעקתו 'כי חנון אני', שזו מידתו של הקב"ה.

אותו 'מקור הישועה' שהוא כל כל הרבה עומד ומחפש בתקופה האחרונה, הרי מן הראוי שכמעט יפול 'חלשות' לנוכח זה הגילוי... כי כאן היא מקור הישועה, ועוד מעט קט ידבר עם הקב"ה והכל יבוא על מקומו בשלום.

י. בימי צעירותו של הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע חלתה נוו"ב הרבנית בחולי מסוכן מאד, שלח ה'נתיבות שלום' מכתב אל חותנו האדמו"ר זי"ע (בעת ההיא התגורר ה'נתיבות שלום' בעיה"ק ירושלים, וחותנו בעיר טבריה), וכה כתב, 'בקשתי ש'מורי חמי' יפציר ויקרע את השמים בתפילתו כי המצב קשה ביותר', לאחר זמן הבריאה הרבנית וחזרה לחיים טובים וארוכים, ברבות הימים קיבל ה'נתיבות שלום' מכתב מחותנו - הנה קבלתי מכתב המבקש ממני שאקרע את השמים בתפילתי לרפואת בתי, הרהרתי אז בלבי, וכי האיך 'אקרע את השמים' - מי ערב לי שמכך יצא הטוב, אולי דייקא החולי הוא ה'טובה', אמנם אינה ה' לידי את הספר 'זכרון זאת' מהרה"ק ה'חוזה' מלובלין זי"ע וראיתי כתוב שם (בפרשתן בד"ה במדרש) על הפסוק (כב כד) 'לא תהיה **לו** כנושה', שרק 'לו' – לאדם, אסור להיות כנושה, **אך להקב"ה אדרבה 'תהיה לו כנושה' להיות תקיף בדעתו, להרבות בתפילה, ולהפציר שימלא את מבוקשו לטובה, מיד עמדתי להתפלל לפני בוראי – קרעתי את השמים, ונתרפאה בתי.**

הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה מבאר את הדברים, כי כל הטעם שאמרה תורה 'לא תהיה כנושה' אינו אלא מכיוון שאין לו לשלם, ומדוע תְעַנֶּהו סתם, אך להקב"ה

אם כסף תלוה – מצוות גמ"ח

בפרשתן (כב כד) 'אם כסף תלוה את עמי', כאן נצטוינו להקים ולקיים מצוות 'גמילות חסדים', וז"ל הגה"ק ה'חפץ חיים' (אהבת חסד ח"ב פ"ה) וז"ל. **כמה צריך האדם להתדבק במדת החסד, שהיא מועלת לעורר רחמי ה' וחסדיו על ישראל אפילו לאחר שכלה**

שהוא 'כל יכול' ללא גבול ומידה, וודאי שמותר להיות כנושה, ולא להרפות ממנו עד שיושיעו.

יא. כתב הש"ך (מגורי האר"י ז"ל) על התורה (בפרשתן), דלכן כתיב **'אם** כסף תלוה' כלומר, אם נתנו לך כסף מן השמים הרי תפקידך להלוותו לאחרים, **כי לשם זה נברא הכסף** – כדי ש'תלוה את עמי', **כי מצוות הלוואה למי שדחוקה לו השעה גדולה יותר מן הצדקה** (עיי"ש היטב).

וכבר מצינו יסוד זה ב'אבן עזרא' בפסוק זה וז"ל. 'אם נתן לך ה' הון שתוכל להלוות העני... **וקרא העניים 'עמי'** [בלשון המורה שהם שלו יתב"ש], **כי החסידים לא יבקשו עושר בעולם הזה**, והעד אליהו ואלישע שלא רצה לקבל מנחת נעמן, גם שמואל הרמתי'.

הגאון בעל ה'שבט מוסר' זצ"ל מביא בספרו 'מעיל צדקה' (א'תקכח) שלכן נקרא כסף בלשון חז"ל 'דמים', **כי כשם שהקזת דם רפואה היא לגוף, כך נתינת כסף לצדקה רפואה היא לנפש**, ועל שם כך כינו חז"ל את הכסף 'דמים', לרמז ששווים הם (י"א, כי ה'עסק' הראשון שעשו בני ישראל היה במכת דם כשמכרו את המים למצריים, וע"ש אותו המאורע נקרא הכסף בשם 'דמים').

בימי קדם כשאנשים רעבו ללחם בארץ הקודש הראו פעם להגאון רבי משה קליערס זצוק"ל (רבה של טבריא) בארשת חשיבות על פלוני כי 'בעל ממון' הוא, ובכיסו מונחים עתה חמשת אלפים נפוליון (שם מטבע, והוא סכום עצום), רבי משה לא התפעל כלל ולא הראה כל סימני חשיבות, לפליאת סובביו ביאר ואמר, אם הייתם מראים לי על בהמה המהלכת ברחוב ועל גבה משא של חמשת אלפים נפוליון וכי הייתי מביט בה בהתפעלות והערכה... כן הוא זה האדם... כי לא יעלה חין ערכו של האדם במאומה על ידי הממון שברשותו... **זולתי אם הוא עושה בהם צדקה וחסד, אז אכן שווה הוא 'חמשת אלפים'.**

עוד מעשה היה עמו, פעם 'בישרו' לו על אדם שהיה פועל פשוט וקשה יום ששיחק מזלו והרוויח בהגרלה מסוימת הון רב, וברגע אחד נהפך לאחד מעשירי העיר. נענה רבי משה ואמר, אוי אוי, כמה גדולה העבודה שהטילו עליו מן השמים...

כאשר הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצוק"ל דיבר פעם על אפסיות ה'מעות', אמר לו אחד השומעים, רבי, אבל הכל נצרכים להם וחיי אדם תלויים בהם, כיצד

זכות אבות (ירושלמי סנהדרין ג.)... ומצוה זו שקולה יותר מן הקרבנות (ילקוט הושע תקכ"ב), ויותר מזה מצינו בירושלמי דפאה (ג.), **דצדקה וגמילות חסדים שקולות כנגד כל מצוותיה של תורה...** גם גשמים יורדים לעולם בזכות גמילות חסדים, כדאיתא בירושלמי דתענית (ג ג). **גם הוא תועלת לאדם להנצל מיצר הרע, כדאמרינן** (ע"ז ה:) 'אשריהם ישראל, שבזמן שהם עוסקים בתורה ובגמילות חסדים, יצרם מסור בידם, ולא הם מסורים ביד יצרם' וביאורו יש לומר, כי היצר מתגבר על האדם בשני דברים. אחד - **על שכלו, שמטריד שכלו לכל ההבלים**, ואחד - **גם על איבריו החיצוניים, שמרגילם לכל הדברים שהם נגד רצון השם יתברך. אבל העוסק בתורה ובגמילות חסדים, זוכה שיצרו מסור בידו לכל זה. שעל ידי התורה, שהוא עסוק בדברי אלוקים חיים הקדיש את כח שכלו, ועל ידי מדת החסד הוא מקדש את איברי גופו, שעוסקים בעבודת מלכו של עולם.**

ושם בהערה. והנה עתה, שמדת הדין גברה מאד על העולם, ואין שום עצה להנצל מידי צרות המתחדשות מידי יום ויום, מה מאד יש להתחזק במדת החסד'ג, כדי שעי"ז תתעורר מדת החסד העליונה'ג, ויקויים עלינו

תזלזלו כ"כ בהם... השיב הגרי"ח, גם נייר הטישיו נצרך לכל ועדיין לא ראיתי מימי אנשים האוספים מהם ערמות ערמות להניחם כירושה לדורות הבאים אחריהם...

יב. ידועים דברי מרן הבעש"ט זי"ע (לוח היום יום חב"ד ה' אייר) שכדאי לאדם לחיות בזה העולם שבעים ושמונים שנה והכל כדי להיטיב פעם אחת עם יהודי.

יג. הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע קנה דירה וקבע עם ה'מוכר' שלקראת חג הפסח יפנה המוכר את הדירה, אולם, ברגע שהפני מנחם הבין מתוך רמיזה שמחמת כמה סיבות יקשה על המוכר לפנותה בטרם יכנס הפסח, מיד שלח לאמר לו שאותו הזמן שנקבע ביניהם 'לאו בדווקא' הוא, ומצידו יכול המוכר להישאר בה אפילו כחודשיים אחר הפסח.

זאת ועוד, שהפני מנחם סילק את כל תשלומיו חודשיים לפני הזמן – לפליאת ותדהמת המוכר... לאחמ"כ הסביר לחתנו הרב אברהם דוב ליפל שעשה זאת מאחר שהבין שהמוכר דחוק וכך יוכל להכין עצמו לצאת מהדירה... אחר זמן פגש הפני מנחם את המוכר ובשמחה רבה גילה את אזנו על ה'נס' שאירע לו בזכותו, דהנה כתיב (תהילים לז לז) 'שמר תם וראה ישר', והסביר אבי הרה"ק ה'אמרי אמת' שההולך **בתמימות** ולפנים משורת הדין הקב"ה מנחה אותו ומראה לו את הדרך **הישרה**, ראה נא והביטה, את הכסף שהכנתי עבור הדירה הפקדתי אצל 'סוחר' אחד... זמן

מה שאמר הכתוב (הושע ב כא) 'וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים'. ואמרו חז"ל, שאומר הקב"ה ומה אלו, שהן בעצמן צריכין חסד, עושין חסד אלו עם אלו, אני, שאני מלא חסד ורחמים, עאכו"כ שאני צריך לגמל חסד עם בריותי. ונראה לי, שזהו מה דאיתא בתנא דבי אליהו (רבה סוף פכ"ג) כשהיו ישראל במצרים, נתקבצו כלם וישבו יחד, וכרתו ברית יחד, שיעשו גמילות חסדים זה עם זה, וישמרו בלבבם ברית אברהם יצחק ויעקב, ולעבוד את אביהן שבשמים לבדו, ושלא יניחו לשון בית יעקב אביהן, ושלא ילמדו לשון מצרים וכו', עיי"ש מה היה הכריתות ברית לגמילות חסדים, אלא הענין כך הוא, כי הם, כשראו שאין שום עצה להינצל מגזרותיו של פרעה, והשעבוד הולך ומתגבר יום יום, מה עשו נתקבצו באגודה אחת וטכסו עצה מה לעשות לזה. והסכימו ביניהם, שילכו בדרך ה' לבדו, ולא ישנו את שמם ולשונם. גם כרתו ברית יחד לגמול חסד זה עם זה, שעי"ז יתעורר למעלה חסד של השם יתברך עליהם, וממילא יבטלו לבסוף גזירותיו של פרעה. ובאמת כן היה לבסוף, שדבר זה היה הסיבה לגאולה, כדכתיב (שמות טו יג) 'נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך'. ואיתא בפסיקתא (הובא בילקוט בשלח רמז רנא) נחית בחסדך זו גמילות חסד...[יד].

ומי שרגיל במצוה זו בתמידות, זוכה עבור זה להיות לו בנים בעלי חכמה, בעלי עשר, בעלי אגדה (ב"ב ט:)[טו].

קצר אחר שהוצאתי את הממון משם הפסיד הלה את כל נכסיו ועמם את כל המעות שאנשים הפקידו אצלו... ואילו לא הוצאתי אז את המעות מתחת ידו לא היה נשאר עמי אפילו פרוטה אחת... רק בזכות שהלכתי לפנים משורת הדין לעזור למי שהשעה דחוקה לו ניצלתי מהיזק אדיר כל כך (ספר ה'פני מנחם' עמו' רלד).

יד. פעם פנה מנהל גמ"ח אל הגה"צ רבי מאיר בראנדסדארפער זצוק"ל בעל ה'קנה בושם' ושאלתו בפיו, האם מחויב להאריך את זמן פירעון ההלוואות בעת שמבקשים הימנו אותם הלווים, שלכאורה אין זה בכלל מצות 'אם כסף תלוה את העני' (והוא רוצה לקיים המצווה בהלוואות חדשות). ענהו רבי מאיר - 'די ערשטע זאך איז די הארץ' (הדבר הראשון הוא הלב), **כלומר אל תפלפל כאן אם קיימת בזה מצוות הלוואה או לאו, אלא התעמק – שבדחיית זמן הפרעון החיית ממש את היהודי הלוה.**

טו. עוד מן ההג"ה, וז"ל. **ומן התמה על האנשים שמחפשין סגולות, שיולדו להם בנים, ומוציאין על הסגולות כמה וכמה רובלי כסף, ויש שמוציאין למאות ולאלפים כל אחד לפי עשרו. יותר טוב שיעשו סגולה הנמצא בחז"ל, הינו,**

שיתעסקו תמיד במדת הצדקה, לעזר לעניים במה שיוכלו, להיות מן המעשים, שהוא גדול מן העושה [הן בענין פרנסת חיותם, וגם לגדל את בניהם ולהכניסם לתלמוד תורה, שבעבור זה יזכו לבנים בעלי תורה, וכמו שנתבאר], **או שיעשו גמ"ח קבוע** [מממונם, או שיזרזו אחרים שיסייעום בענין זה], ויתעסקו בו תמיד... ובזכות זה יתנהג השם יתברך עמהם ג"כ במדת צדקה וחסד, וימלא רצונם בזה... וכן עשו הרבה אנשים בזמננו, והצליחו בזה... מה שאין כן, אם מוציא מעותיו לטמיון על סגולות חיצוניות, שלא יועילו ולא יצליחו, הוא מכלה כוחותיו לריק. והמשכיל יתן כל זה אל לבו, וכל המרחם על הבריות - מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא:). וידוע מה שאמרו חז"ל (שוח"ט סה), **שהגומל חסד תפלתו נשמעת.**

מעשה נורא הובא ב'עמוד החסד' (לקט אמרים מהגה"ק ה'חפץ חיים') **וז"ל.** איש אחד שהיו לו בנים ומתו כולן ר"ל בא לפני חכם שיתן לו עצה וסגולה לענין זה, השיב לו החכם איני יודע סגולות, אך עצתי שתעשה גמ"ח קבוע בעיר אולי יתן ה' שבזכות מדת החסד שתתנהג עם אנשים יתחסד השי"ת עמך ויתן לך בנים.

האיש שמע לעצתו, ועסק הרבה בענין זה, עד שעשה גמ"ח קבוע בעיר והוא קבל על עצמו את המצוה להתעסק בענין זה להלוות על משכונות, ועשה פנקס עם תקנות לענין זה כנהוג. בתוך התקנות היה כתוב שפעם אחת לשלוש שנים בפרשת 'אם כסף תלוה' (משפטים) יתאספו הכל ויעשו סעודה שיהא חיזוק למצוה זו.

ויהי בכלות ג' השנים נולד לו בן, **ומן השמים הראוהו אות שהוא בזכות המצווה - שאירע יום שמיני יום המילה באותו יום שכבר נקבע זמן רב קודם לכן ליום אסיפת הקהל לצורך הגמ"ח.**

האיש הנ"ל עסק הרבה במצווה זו כמה וכמה שנים, ובמשך השנים הללו נולדו לו כמה עוד בנים. אך ברבות הימים שכח טובותיו של הקב"ה ובא לפני החכם ובקש ממנו היות שהוא מוטרד מאד והגמ"ח נתגדל, גם יש אנשים מפקפקין עליו, ע"כ בקשתו שימנו 'נאמן' אחד שיעסוק בגמ"ח, והחכם מיאן בזה באמרו שבוודאי אחר לא ינהל הגמ"ח בטוב כאשר הוא מנהל אותו. אך הוסיף והרבה להפציר בחכם שיעשה בקשתו עד שכעבור כמה שנים הוכרח להסכים לדבריו, ועשה קלפי מחדש ונבחר 'נאמן' אחר תחתיו לעסוק במצוה זו. והנה, מעשה זה היה בתחילת הלילה, ויהי ממחרת בא אצל החכם ויספר לו שקרה דבר נורא בזה הלילה בסופו, שנחנק לו ילד קטן אחד, ותלה שבעבור עזיבתו את הגמ"ח אירע לו, ומיד חזר והשיב לידו את הנהלת הגמ"ח... הנך רואה בעליל שבזכות החסד נולדו לו בנים, וכאשר נסתלקה מדת החסד התחילה מדת הדין תיכף להתגבר עליו, נמצא עד עתה שהוא **מחזיק** את הגמ"ח ועתה ראה שהגמ"ח **החזיק** אותו ואת בניו, **ע"כ יראה האדם להחזיק במצווה זו ולא להרפות ממנה.** (אחר פטירת רבנו החפץ חיים ניתן הדבר לפרסם בשם

לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל

בפרשתן (כב כא) 'כל אלמנה^מ ויתום **לא תענון'^ר. וברש"י 'הוא הדין לכל אדם** (הוזהרנו שלא לענותו) **אלא** שדיבר הכתוב בהווה, לפי שהם תשושי כח ומצוי לענותם'^ח. (א"כ, הרי על כל אדם יש לנו לחשוש - שמא הוא בכלל 'אלמנה

הגרי"מ רבינוביץ זצ"ל מחבר ספר 'אפיקי ים' שהמעשה הנ"ל קרה בראדין, והחכם הנזכר הוא רבינו הח"ח בעצמו).

טז. הגה"ק המהרי"ל דיסקין זי"ע היה מחמיר חומרות על גבי חומרות בעסק המצות, החל מקצירת החיטים ושמירתם המעולה מכל חשש חמץ, והיה דרכו לתת את הקמח לתלמידו הגאון רבי אליעזר דן רלב"ג, והלה היה מניחם בשקים ותולה אותם על גבי התקרה לבל תיגע בו יד אדם, ובכל עת יהיו לנגד עיניו. והנה נפטר אותו תלמיד באמצע השנה, ואמרו תלמידי המהרי"ל דיסקין לרבם שמן הנכון לקחת את החיטים ולהעבירם למקום אחר, ולא נתנם בשום פנים ואופן, באמרו: כל שמירות אלו אינם אלא בגדר 'הידור' (אף שהיו אצלו הידורים אלו כאש..) ואינם שווים מאומה אם מחמתם תוציא האלמנה אפילו 'קרעכץ' אחד (אנחה אחת), שתאנח ותאמר לנפשה שלא רק שבעלי עזבני אלא גם זאת שאינני ראויה לשמור את הקמח של הרבי...

יז. מעשה נורא היה עם הגה"ח רבי זעליג וויינבערג זצוק"ל בנו של הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע (שהיה מתגורר בעיה"ק טבריא). ביום מן הימים הילך רבי זעליג ברחובה של עיר והנה הוא רואה המון העם נאספים. ניגש לשם וראה שהם עומדים בסמוך לדירה אחת בה היה מתגורר יהודי שהיה חייב הון רב לבנק, ועתה הוציאוהו מביתו והעמידו את הבית למכרו לכל המרבה במחיר. באותה שעה היה נראה שערבי אחד יזכה בה אחר שהוא הציע תמורת דירה זו סכום הגדול ביותר – מאתיים פונט (באמת היה שווי הדירה ארבע מאות פונט), מיהר רבי זעליג לנסות לזכות במציאה והציע עבור הדירה סכום של מאתיים ועשרים פונט (כי הוכרחו להעלות בכל פעם לכה"פ עוד אחד מעשרה), ואכן 'זכה לו' בדירה רחבה ונאה... מששב אל ביתו וסיפר בשמחה לבני הבית על ה'מציאה שזכה בה', הודיעו לו בני הבית שאין בכוונתם כלל וכלל להיכנס לעולמים לדירה כזו – **שנלקחה מיהודי בצער רב. ואיככה תוכל להיכנס לדירה המשוחה בדמו של אחד מישראל.**

כשמוע רבי זעליג את טענתם, פנה אל רב העיר הגה"צ רבי משה קליערס זי"ע והניח את השאלה לפתחו. ענהו רבי משה, מצד 'דין תורה' פשוט שהנך רשאי להשתמש בדירה זאת ולגור בה כאוות נפשך, ולא עוד אלא שדבר גדול עשית

שהצלת את הדירה מיד הנכרי. אבל אספר לך מעשה שהיה עם זקנך אבי אביך הגה"צ רבי נח זצוק"ל, וכך הווה. בטבריא של מעלה התגורר החסיד המופלג הגה"צ רבי הירש מיכל זי"ע ורבי נח היה משמשו רבות ומסייע בעדו. דרכו של רבי הירש מיכל הייתה להשתמש באלונטיות עבות, שמחירם היה רב. יומא חדא בבקרו של יום הלך רבי נח ברחובה של עיר ופגש באשה אחת אלמנה שהציעה למכירה שלוש אלונטיות עבות במחיר זול מאד, בכדי להביא לחם לפי הטף לפרנסת ילדיה. מיהר רבי נח לרכוש את האלונטיות והביאן עוד קודם התפילה לרבי הירש מיכל שנהנה מהם הנאה מרובה. אחר התפילה פנה אליו רבי הירש מיכל ושאלו, מנין לך אלונטיות אלה, ומשסיפר לו. גער בו קח ממני מהרה את האלונטיות, **כי אינני מסוגל לנגב ידי בדמה של אלמנה עניה.** סיים רבי משה קליערס ואמר לרבי זעליג, אני איני אומר לך כדת מה לעשות, אך הגע בעצמך והבן ממעשה זה האיך עליך להתנהג בענין דירה זו... סוף דבר שר' זעליג משך ידו מהדירה, ונתעוררו אנשי העיר לאסוף מעות לסייע בידי 'בעל דירה' ופדו עבורו את הדירה.

פעם איקלע הגאון רבי ישראל סאלנטער זצ"ל לאכסניא אחת, וכיבדו בעה"ב לסעוד אצלו, הגר"י הודה לו על נדיבות לבו והלך ליטול ידיו לסעודה, והנה בדרך כלל הקפיד ליטול ידיו במים הרבה, כמו שאמר רב חסדא (שבת סב:) 'אנא משאי מלא חפני מיא, ויהבו לי מלא חפני טיבותא' [פירוש, הייתי נוטל את ידי עם מים רבים, בשכר זה זכיתי למלא חפניים של השפעות טובות], הכא צמצם מאד במי הנטילה, ותמהו תלמידיו על כך בפניו, ושאלו אותו מאי האי, נענה הגר"י ואמר 'וכי המים באים הנה מאליהם, לא ולא, אלא המשרתת שואבת ומביאה את המים מן הבאר והנהר, וכי אהיה 'מהדר' בנטילה על חשבונה'... (עובדא כיו"ב מסופר על הגה"ק ה'חפץ חיים' זצ"ל).

יח. מעשה היה לאחרונה בארץ הקודש (מכיר אני מקרוב את בעלי המעשה) באיש נכבד

זקן ושבע ימים שהיה משמש כל ימיו כ'בעל תפילה' נפלא בביהכ"נ הסמוך לביתו, ולאחרונה עבר האיש 'אירוע מוחי' (סטראק) ל"ע, ומשחזר מעט לעצמו חזר להתפלל בביהכ"ס – וגם ניגש מעצמו לפני העמוד להתפלל, אך דא עקא, שלרגל מצבו הוא מתבלבל נוראות ובחזרת הש"ץ (במנחה דשב"ק) מתחיל 'אתה אחד' ומיד 'רצה' וכיו"ב, ורבו האנשים שפסקו מחמת כן להתפלל באותו ביהכ"נ, עד פרצה מריבה נוראה בין המתפללים כדת מה לעשות באיש, הפנו את השאלה להגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, וזו הייתה תשובתו, 'היות שכל חיותו של איש במצב כזה אינו אלא מהתפילה לפני העמוד, והרי התפילה מדרבנן היא, לעומתה לצער איש מישראל הוא מדאורייתא', בוודאי אין לצערו לביישו ולהכלימו, ועליהם לתת לו להתפלל לפני העמוד, אף שכך נראית תפילתו...

ויתום לא תענון', כי מי יודע את מצפוני לבו צרותיו וחסרונותיו של רעהו, מכלל 'ספק' לא יצא וכבר ידעת ש'ספיקא דאורייתא לחומרא').

נוראות כתב ה'אבן עזרא', בהוסיפו לדקדק על המשך הכתוב (שם כב-כג) 'אם ענה תענה אותו, כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו, וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים', ולכאורה צ"ב דפתח בלשון יחיד 'אם ענה תענה' וסיים בקללה על הרבים - 'אתכם'. אלא מבאר ה'אבן עזרא', 'כי כל רואה אדם שהוא מענה יתום ואלמנה **ולא יעזרם, גם הוא יחשב מענה... אם אחד יענה ואין עוזר, העונש על כולם', כי מי שבידו למחות ביד המצער ולא מחה, או שהיה בידו לבוא לעזרתם ולא עשה כן, אף זה נתפס בעונש המר והנמהר כאילו הוא עצמו עינה אותם, שהקפיד הקב"ה ביותר על צער האלמנה והיתומים.**

והנה, רצון הבורא שיהא האדם וותרן[יט] בממונו, ויקיים בנפשו 'מה הוא רחום וחנון אף אתה רחום

פעם באו כמה אברכים אל הגה"צ רבי משה קליערס זי"ע (ששימש כרב בעיה"ק טבריא) בצפרא דשבתא – לדון בפניו אודות העירוב בעירם טבריה. כשמעו את הצדדים הבין מיד שהעירוב אינו כשר ואסור לטלטל בכל העיר, מאידך, גם הבין שאם יורה כן יגרם בכך עגמת נפש מרובה לרב הממונה על העירובין (וכבר יימצאו 'מקנטרים' שיקניטו אותו שהוא טועה בדבר הלכה). לכך לא פלפל עמהם כלל, אלא פסק את פסקו שהעירוב כשר, ודי בזה. למחרת השבת פנה רבי משה לביתו של הרב, ואמר לו שברצונו לשאול אותו שאלה בדיני עירובין, בתחילה נשתומם הרב מדוע יבוא רבי משה - רבה של העיר הידוע בגאונותו וידיעותיו המופלגות עם 'שאלה', וכי א"א לו לפשוט ספיקותיו בעצמו. השניים החלו לדון יחדיו בהלכות עירובין, ובחכמתו הכניס רבי משה את הרב לשאלה הסבוכה בעירוב שנתן לו 'הכשר', עד שבתוך הדברים תפס הרב את עצמו ואמר, אוי לי ואבוי לנפשי, היאך הכשרתי עירוב פסול בתכלית. השיבו רבי משה, אכן, לכך באתי הנה, כך וכך העירוני ביום השבת והוריתי שמותר לטלטל. הזדעזע הרב – מדוע התיר מע"כ לטלטל ברחובה של עיר, והרי העירוב פסול בתכלית. ענהו רבי משה, הנה מדאורייתא אין חיוב בעירנו בעירוב כלל, שהרי כל העיר כאן כ'כרמלית', ורק מדרבנן צריך 'עירוב', ומכיוון **שידעתי שאם אפסוק לאסור הטלטול יצא מכך איסור נורא 'מדאורייתא', ואף חמור יותר - שיזלזלו בכבוד התורה ובכבוד הבריות. אמרתי, מוטב ידחה לאו דרבנן מפני כבוד הבריות וכבוד התורה...**

יט. המוותר לחברו ומסיר מעליו כל טינה שבלב, ואף מסייע לו בעת צרתו, שכרו

וחנון' (שבת קלג:) לרחם על כל יהודי מיצר בצרתם של ישראל. ואף כששורת באשר הוא, לשום עיניו וליבו להיות הדין עמו יכנס לפנים משורת הדין[כ].

הרבה מאוד. וגם זאת מצינו בפרשתן (כג ה) 'כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו... עזוב תעזוב עמו' ובתרגום 'מִשְׁבָּק תִּשְׁבּוֹק מָה דִּבְלִבָּךְ עֲלוֹהִי וּתְפָרֵק עִמֵּהּ', היינו ש'עזוב תעזוב' כל טינה שיש בליבך על 'שונאך' זה ותעמוד לעזרו. ומבאר בספר הקדמון 'ברית מנוחה' שהכוונה היא, אם **משבק** - תעזוב ותסיר כל אשר יש לך בלבך על חברך, אזי **תשבוק** – תיעזב אף אתה מכל הצרות הבאות עליך, כי הקב"ה עזוב יעזוב מעמך את כל חטאיך ותישאר נקי מכל רבב.

סיפר הגאון ר' אליעזר טורק שליט"א רב ומו"צ בקרית ספר בארה"ק מעשה שאירע בעירו, באחד הבניינים שדרים בו כמה שכנים יחדיו החליטו השכנים להרחיב את ביתם, אחר שהחלו לבנות נתגלע הריב בין השכנים על מי מוטל לשלם את הכותל שבין השכנים - בסך חמשה אלף שקלים (נפשם של הרבנים ויושבי על מדין כבר שבעה לשמוע כגון דא), נוסף על חלקו של כל אחד בסך מאה וחמישים אלפי שקלים, ותבער אש במחנה – מהארץ ועד לב השמים, ולא ראו כל דרך ומוצא במחלוקת זו, עד... שאחד מהנוגעים בדבר החליט לוותר – למען תשקוט הסערה וישוב השלום לשכון בין בני ישראל, ויפן אל ה'קבלן' ונתן לו צ'יק (טשעק) על סך עשרים אלף שקלים - והסביר לו כי כלל בצ'יק הלז מלבד חלקו שנשאר חייב לו (סך חמשה עשר אלף) גם את החלק שעליו נסוב הוויכוח.

והנה, עבר זמן רב ועדיין לא נפרע הצ'יק, פנה האברך – נותן הצ'יק אל הקבלן, ושאלו האם מע"כ אינו נצרך למעות, אמר לו הקבלן – איני יודע מה אתה סח כי זה עידן ועידנים פדיתי את הצ'יק כי שלמתי בו לערבי פלוני, ומאז לא ידעתי איה הצ'יק ומה ייעשה בו.

מכיוון שכן גברה בשניהם הפליאה אודות תעלומת הצ'יק – מי הוא זה ואיזה הוא שקיבל צ'יק ולא אבה להשתמש בו... עד שהודה להם הערבי בעצמו, כי ברצונו להרוויח עוד ממון עמד והוסיף מספר 'אפס' (זירא) למספר של עשרים אלף שקלים ועשהו מאתיים אלף שקלים, אך מכיוון שמוצאו מ'עם הדומה לחמור' ושכלו דומה לשל חמור לא הרגיש כי את השורה אשר בסמוך למספרים שבה נכתב הסכום ב'מילים' אי אפשר לו לזייף, ממילא בבואו להוציא 'מזומנים' אצל פקידי הבנק, גערו בו הפקידים ולא נתנו לו אפילו פרוטה אחת על שטר מזויף מתוכו... **לדידן ייאמר, המוותר לרעהו ירוויח בכפלי כפליים – כי אף את חלקו שהיה לו לשלם, לא לקחו ממנו, כי כל הנעשה בהאי עלמא בחשבון מדוקדק הוא.**

כ. הנה ידוע דבר המעשה שבאתה אשה (היא ובנה) מחוץ לירושלים להיות כ'אורחת'

ללילה אחד בביתו של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוויעהל זי"ע, ומלילה אחד נמשך שהותה לשבוע, לחודש לשנה ועוד שנים רבות. ויהי היום כשהגיע הרבי לשנותיו המאוחרות הוצרכו לבנות עבורו בית הכסא נוסף בחצר הבית, הבנייה אמורה הייתה להקים קול רעש, ע"כ הקדימה אותה אורחת – בעה"ב, והקימה קול זעקה שאיננה נותנת את הסכמתה לבנות בית הכסא בשום פנים ואופן, כי הדבר מפריע לה ולשלוותה. משהגיעו הדברים לפני הרבי נענה ואמר – 'היא צודקת', אם הדבר מפריע לה אסור לבנות כנגד רצונה. ושמא תחשוב כי ר' שלומ'קה ראה בזה מצוה של עזרה לדל ואביון, הסכת ושמע, ביום מן הימים באה האשה לפני הרבי ו'הזכירה' את עצמה, כי הדירות אשר תחת בעלותה בעיר תל אביב עומדים זמן מה ריקניות משוכרים – ומבקשת שיפעל נא הרבי שתמצא במהרה שוכרים לדירתה, כי כל יום שעובר הפסד ממון הוא... בוא וראה עד היכן טוהר המידות מגעת. ואף אמנם שאלו המדרגות גבוהות עד מאד, מ"מ יש לנו ללמוד מכאן להבליג ולהיות מעביר על מידותיו.

באחרית ימיו של הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע נחלשו כוחותיו וכמעט שלא נשמע קולו ב'דברי תורה' שאמר בשולחנו הטהור, ורק אותם שישבו בראשונה זכו לשמוע דברות קדשו. אחד האברכים שחשקה נפשו לזכות לשמוע 'דברי אלוקים חיים', הקדים לבוא כב' שעות לפני עריכת השולחן, נחבא מתחת לכסאו של הרבי, וכך קיווה לשמוע את דברי הרבי. אך, כרגעים אחדים לפני כניסת הרבי לעריכת השולחן הבחינו המשמשים בקודש שיושב לו אברך כשהוא 'מצטמק ויפה לו' תחת הכסא, והחלו לדחפו ולמשוך אותו ממקומו, ותרב המהומה עד שהאברך נעץ את שיניו באצבעותיו של אחד הגבאים ונשכו, הגבאי החל לצעוק, ובתוך כך הופיע הרבי. הרבי ששמע את הסערה הגדולה בירר מה היה, כשמעו את דבר המעשה קרא לאברך ואמר, אכן, עפ"י האמת הצדק עמך... אך קבלה קיבלתי מאבותי הק' **שיהודי ניכר דייקא בזמן שהוא צודק, והיינו שאז ניתן לעמוד על טיבו, אם הוא מוותר על אף שהצדק עמו, או שיעשה מעשים אשר לא יעשו כנשיכת אצבעו של הגבאי.**

מעשה באחת מהקהילות, שאחד מבני הקהילה קנה את עליית ה'מפטיר' בשבת בבית המדרש, בביהמ"ד היו כמה 'צדיקים' שברוב 'צדקותם' (ורשעותם ב'בין אדם לחבירו') החליטו שאינו מן הראוי שאברך זה (שאינו ידוע כירא שמים כ"כ) יעלה ל'מפטיר', עשו תחבולה – היות וקונה זה כהן היה, מיהרו ושילחו קודם 'קריאת התורה' את כל הכהנים מבית המדרש, וממילא הוכרח הלה לעלות ראשון וכבר לא היה יכול לעלות למפטיר. לאחר מעשה נתעוררה השאלה על מי לשלם את דמי העלייה, כי הרי 'קונה' זה לא קיבל את עלייתו, וילכו כמה מה'צדיקים' הללו לאחד מגדולי הדור בעיה"ק ירושלים לשאלו כדת מה לעשות, ענה להם אותו גאון וצדיק שהיה זהיר בלשונו, 'אויף אזאלכע רשעות'דיגע שאלות וויל איך נישט ענטפערן' (על

ויוותר על הממון המגיע לו, בכדי שלא להקניט ולצער את חברו והמקום ימלא חסרונו[כא]. וכפי שמצינו במלווה את העני שנטל ממנו משכון הואיל ולא פרע חובו, ישיב לו כסות לילה בלילה ושל יום ביום – 'כי היא כסותו לבדו היא שמלתו לעורו במה ישכב', ואם לא ישיבנו ויצעק הלווה העני אל ה' (אף שאין כל צדק בטענותיו), אזי - 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני'. וכתב ה'ספורנו', 'אעפ"י שלא יוכל לצעוק עליך חמס שהרי הוא חייב לך, מכל מקום כשיצעק אלי על עניותו הגורם לו להיות ערום בלי לבוש על ידך, אתן לו קצת ממה שהייתי חונן אותך יותר על ספוקך כדי שתוכל לפרנס בו אחרים'.

הוסיף הגר"א זי"ע (הובא בליקוטי בתר ליקוטי משנת תש"כ) על הפסוק (כב כב) 'אם ענה תענה אותו' אפילו אם תעשה זאת 'לשם שמים' כדי שהלה – 'צעק יצעק אלי', גם זה נחשב לחטא ו'שמוע אשמע צעקתו' להעניש, וראיה לדבר מפנינה (שמואל א' א ו) שהייתה מצערת את צרתה חנה על שלא זכתה לבנים, והתכוונה לשם שמים (ב"ב טז.), והקניטה אותה לעורר את לבה שתתפלל אל הקב"ה בדמעות שליש שתזכה בפרי בטן, ומ"מ נענשה פנינה כמו שנאמר (שם ב ה) 'עד עקרה ילדה שבעה רבת בנים אומללה', שנפטרו צאצאיה על פניה ל"ע[כב].

יהי כבוד חברך חביב עליך – הזהירות בכבודן של ישראל

עוד בפרשתן בענין הזהירות בכבודו של כל איש ישראל, שלא להכלימו, שהרי הזהיר הכתוב (כב כד) את המלוה שאם אין ביד הלווה לפרוע

שאלות של רשעות כגון דא איני רוצה לענות), כאומר, 'וכי על שאלת ממונות באתם הנה, הרי על עסקי נפשות אתם דנים' - כי דם יהודי שפכתם כאן...

כא. וכבר היה הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע הי"ד אומר משמיה דאבוה 'הינוקא' זי"ע שהמברר על בחור לקחתו כ'חתן', אזי, כשישמע שהוא בעל מידות טובות יחשיב זאת כמספר 'אחד', לאחר מכן על כל מעלה נוספת שישמע על המדובר יוסיף מספר אפס לצד הספרה אחת ויחדיו יעלו ל'עשר' (מס' אחד משמאל ואפס מימין), וכך בכל מעלה ומעלה יוסיף עוד אפס ויתעלה מספרו למאה וכו', אך אם ישמע רק מעלות אחרות בלא מעלת 'מידות טובות' נמצא שעלה בידו רק 'אפס' שמשמעו 'לא שווה מידי', כי עיקר האדם הוא מידות טובות, והיא היא הדרך הישרה שיבור לו האדם.

כב. ידוע ביאורו של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, כי כמו המכניס ידיו לתוך להבות האש

חובו 'לא תהיה לו כנושה', ופירש רש"י 'לא תתבענו בחזקה, אם אתה יודע שאין לו אל תהי דומה עליו כאילו הלויתו אלא כאילו לא הלויתו, כלומר לא תכלימהו'. כאן למדנו להיזהר בכבודו של כל אחד ואחד, ושלא תאמר – אה, פלוני שנהג עמי לא כדין ושלא כראוי מותר (ואף מצווה) להכלימו ולביישו, כי גם לווה זה שלא כדין נהג עמך, שהרי בדין מחויב הוא לפרוע את חובו, והוא בכלל 'לוה רשע ולא ישלם', מכל מקום לא הותר דמו להכלימו ולביישו, אם כן אין איש מישראל שהותר דמו להשפך[כג].

וכבר אמרו חז"ל (ברכות יח.) 'לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא, ואם עושה כן, עובר משום 'לועג לרש' (משלי יז ה), ואם במתים כן, ק"ו שיש לנו להיזהר מאונאת דברים לאנשים חיים, שהרי אין לך רש גדול יותר ממי שחבירו דוקר אותו בחרצובות לשונו ואין בידו להגין על עצמו.

בעת נעילת שער – התעוררות לקראת סיום ימי השובבי"ם

עומדים אנו ב'עת נעילת שער', בסוף התקופה הקדושה ימי השובבי"ם[כד], ימים בהם הקב"ה קורא

– אפילו באונס גמור, מ"מ לא יועיל לו טענת אונס, וידיו נכווים ונשרפים (ואף אם היה הדבר 'לשם שמים' לא יועיל לו מאומה), **כך נמי לענייננו - כל צערו של יהודי 'אש' הוא**, ואף אם הוא באונס, וגם כשמתכוון 'לשם שמים', הרי הינו מתעסק באש בוערת.

כג. אמרו חז"ל (ברכות מג:) נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים, ולמדו זאת מתמר שלא גילתה על יהודה אלא אמרה אם יודה וכו', הגה"ק מאוסטראווצע זי"ע היה אומר, שהרבה יש להתבונן בלימוד זה, דאם יהודה לא היה מודה שהוא עשה את המעשה, היו מוציאים להריגה את תמר ושני עובריה - **ואף על פי כן העדיפה להפיל עצמה לכבשן האש ולא להלבין ברבים את פני מי שמסכים שיהרגו שלשה נפשות בישראל – בכדי לשמור על כבוד עצמו**, היש לך... גדול מזה... ודייקא ממעשה זה למדו חז"ל 'נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים', כי כ"כ גדול חומרת הדבר...

כד. הזמן גרמא להתעורר בעניני 'קדושת החיים' – כי אכן, היא היא חיינו ואורך ימינו.

זה עתה קבלתי 'מכתב' מבעל המעשה, בערב שב"ק פרשת וארא בשנה זו – תשע"ח, סמוך לכניסת השבת (ברגעים האחרונים) נסעו שני רכבים בחוצות ירושלים ופגעו זה בזה בקרן זוית שבין רחוב חגי ורחוב הישיבה – לפי רוב המהירות שבנסיעתם מחמת דוחק השעה קרוב לשקיעת החמה של ערש"ק, נתהפכו שני רכבים (על המדרכה) כשאופניהם (גלגליהם) כלפי מעלה, בעלי הרכב יצאו בעזהשי"ת

נקיים ללא פגע, וברחו מיד לביתם כשהם משאירים את רכבם מונחים כך, ובכל אותה השבת החישו רבים מבני ירושלים פעמיהם לחזות בפלא הגדול – רכב המונח 'עליונים למטה ותחתונים למעלה' - כשגלגליו כלפי מעלה. וכך כתב האברך במכתבו, כי רגע כמימריה לפני שפגעו הרכבים זה בזה עמדו רגליו באותה קרן זווית, ומכיוון ששמע שם 'קול באשה ערוה' נשא רגליו ועבר לצד השני של הרחוב, וברגע שלאחריו אירעה ה'תאונה' (עקסידענ"ט), ואילו לא היה מתרחק מהעבירה לצידו השני של הרחוב היה מחזיר את נשמתו ליוצרה באותו הרגע, הרי לך כי פעמים מראה לנו הקב"ה כי הנסיון אינו אלא להצלת המתנסה...

סיפר הגאון ר' יוסף חיים גרינוואלד שליט"א ששמע מר' וואלף בער לעבאוויטש ז"ל שהיה חתן ר' בנימין חיים הלוי פעלדמאן, (היה בוחן בישיבת חכמי לובלין, והגר"מ שפירא כינהו אייזענע קאפ) פעם בליל שב"ק כשעבר ר' וואלף בער להתברך ב'גוט שבת' אצל רבו הרה"ק ה'ויואל משה' זי"ע, אמר לו הרבי, השבוע ראיתי את השווער שלך (חמיך) ופניו מאירים, ר' וואלף בער מיהר לשאול את השווער אודות כך ולמה ירמזון דברי הרבי, תחילה ניסה ר' בנימין חיים לבטל את הדבר, אבל אחר שהפציר בו מאד גילה לו השווער בלית ברירה – ואמר, רבך יודע מה שהוא מדבר, ועדיין לא גילה גופא דעובדא היכי הווה, עד שאחר הפצרות גילה לו כי לרגל תפקידו כ'גבאי צדקה' הוא גולה בין העיירות, בתחילת השבוע העל"ט נקלעתי לאיזה 'מלון' ושם בא לידו נסיון כנסיונו של יוסף הצדיק בבית פוטיפר, ולא הייתה לו כל ברירה אלא לקפוץ מהחלון חוצה, ומשם באה 'הארת פניו'...

מענין לענין, סיפר לי הגה"צ אב"ד עבודת הלב בעיה"ק ירושלים שליט"א, אשר מושב כל משפחת בית אביו בחו"ל, ולערך לפני כשבועיים ערך אחד מגיסיו (שוואגער) שמחת אירוסין בעי"ת בני ברק, באותה שעה שכב הרב בביתו כשאינו בקו הבריאות, ובכל אלו השעות הסתפק בעצמו מאד מאד האם להתגבר על חולשתו וחומו (פיבע"ר) העולה וליסע לבני ברק כי הוא היחידי מבני המשפחה הדר בארה"ק או לא (גם הוריו נטו שלא ילך), ברגע האחרון התגבר קרא לדרייווער (נהג פרטי) שימהר לקחתו לבני ברק והזהירו שימהר מאד כי בלאו הכי יגיע אחר גמר התנאים... ואכן, כל שהותו באירוסין לא היה יותר מכחמשה מינו"ט (דקות), בהגיעו לביתו שילם לדרייווער, נענה הדרייווער ואמר, כבוד הרב, תודה רבה, דבר גדול עשיתם, א. פרנסתם יהודי, ב. דע לך, שהייתי בדרכי לעבור על חמורות שבחמורות, אבל באותו רגע נקראתי ל'עבודה' – להרוויח כמה פרוטות, עזבתי את הכל ובאתי לביתך.

והלימוד, כי פעמים האדם מתאמץ לעשות איזה פעולה טובה, וכגון הרב בעל המעשה שהתאמץ 'לקרב את קרוביו' ופעמים שבאמצע המעשה הטוב נראה לו כי הכל

לכל איש ואיש מישראל 'שובו בנים שובבים'[כה], ואף מי שעדיין לא נכנס בכלל 'שובו בנים' עדין בידו להיאחז 'לתפוס' עצמו בימים האחרונים שנשארו, ועי"ז יחשב כאילו התחזק בעבודתו יתברך בכל הזמן כולו, וכמו שכתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' (במדבר א) וז"ל, וכמאמרי הקדושים, **כאשר אם ירים איש את קצה המטה יתרומם כל המטה, כן כאשר יתקן איש ביום אחרון יתוקן כל הזמן, עכ"ל.**

והנה, ידוע (עי' פע"ח, שער רוה"ק, שער ז' תיקון כז) **שארבעים ושתים ימי** השובבי"ם הם מכוונים כנד מ"ב התיבות שב'אנא בכח', נמצא שהיום האחרון הוא כנגד תיבת 'תעלומות', כי אכן, **תכלית ימי השובבי"ם לעבוד את**

מיותר, ומה הוסיפה הופעתו לגיסו.... אבל יש לו לדעת כי לעולם אינו יודע איזה פעולה טובה נעשית ע"י המעשים הבאים מכוונה טובה וטהורה (כהצלת נשמה מישראל מאבדון).

כה. והעיקר, שישוב אל ה' מתוך שמחה. וכך רמז לה הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זי"ע (אמר"ח משפטים) **בפרשתן** (כא א) **ואלה המשפטים**, וברש"י, 'כל מקום שנאמר אלה, פסל את הראשונים, ואלה - מוסיף על הראשונים'. כי השב מיראה 'זדונות' נעשו כ'שגגות'. והשב מתוך אהבת ה', **זדונות** נהפכות לו **לזכויות** (יומא פו:). מעתה יבואר על נכון, 'כל מקום שנאמר **אלה**' - 'אלה' נוטריקון **ליהודים היתה אורה** – שהאיר את נשמתו באור התשובה, זה האיש **פסל את הראשונים** – שהפך את זדונותיו לשגגות. אך אם **ואלה** - נוטריקון **ליהודים היתה אורה** ושמחה, שהוסיף את **השמחה** לתשובתו, הרי הוא **מוסיף על הראשונים** כי כל עוונותיו שעשה בעבר נהפכו למצוות, א"כ מצוותיו שיקיים מכאן והלאה יהיו הוספה על 'מצוותיו' הראשונים.

הרה"ק רבי חיים דוד דאקטער זי"ע היה בתחילת ימיו רחוק מדרך היהדות והרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע השיבו וקירבו תחת כנפי השכינה, והלך וגדל עד כי גדול מאד, עד שנהפך בעצמו לצדיק קדוש ונורא, בעל מדרגות עצומות.

בערוב ימיו, כששכב הרה"ק רבי חיים דוד על ערש דווי, בא הרה"ק התפארת שלמה זי"ע לבקרו. והנה שומע התפארת שלמה שרח"ד נאנח. חשב התפא"ש שהוא נאנח על עוונותיו שעשה בשנים קדמוניות, אמר לו התפא"ש 'והימים הראשונים יפלו'. כאומר, מה לך נאנח על מאי דהוה, הלא אלו הימים יפלו וילכו לאבדון ולא יחשבו לך עוד מחמת ששבת אל אלוקיך. משששמע הרה"ק רבי חיים דוד נחמה זו יוצאת מפי התפא"ש, נעמד על מיטתו וזעק, אדרבה, יעמדו... אינני מוותר אפילו על יום אחד מהם... כי ע"י התשובה מאהבה, ייחשבו אלו הימים הראשונים כמלאים בחבילות של מצוות ומעש"ט.

הבורא ית"ש ולהמליכו על כל ה'תעלומות' - דברים שבינו לבין קונו ואין איש יודע מכך.

ולא עוד, אלא שכל תכלית הנסיונות הוא לגלות את ה'תעלומות' ולהוציא את הכוחות הנעלמים הטמונים באדם אל הפועל, וכמו שכתב הרמב"ן בפרשת העקדה (בראשית כב א) שהרי הקב"ה יודע מה יהא בסופו ואם כן מה התכלית בכל הנסיונות, אלא שע"י שיתגבר על יצרו יתגלו בו כוחותיו האדירים המכוסים אף מהאדם בעצמו, ועי"ז יוכל לעבדו ית' בנקל בעוז ובתעצומות. וז"ל הרמב"ן, ענין הנסיון הוא לדעתי בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה יקרא נסיון מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל להיות לו שכר מעשה טוב, לא שכר לב טוב בלבד וכו', והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת המנוסה. עכ"ל.

ומ'דין תורה' תלמדנו סדר העבודה בצאתנו מימי השובבי"ם, שהנה נאמר בפרשתן (כא ו) שאם אין העבד (עברי) רוצה לצאת בגמר שש שנים כשכבר בא לידי 'ובשביעית יצא לחפשי חינם', אזי ורצע אדניו את אזנו במרצע. ואיתא בגמרא (קידושין כב:) 'רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר, מה נשתנה אוזן מכל אברים שבגוף, אמר הקב"ה אוזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי (ויקרא כה נה) 'כי לי בני ישראל עבדים' ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו תרצע'. והקשו המפרשים, שהרי קניין אדון לעצמו אינו באוזן (אלא ביד או ברגל), א"כ, עדיין קושיית הגמרא במקומה עומדת - מה נשתנה אוזן מכל אברים שבגוף[כו]. עוד צ"ב, שהנה לדעת 'יודן בריבי' (קידושין כא:) רוצעים את 'האליה' שבאוזן, ולכאורה האליה אינה שומעת כלל, ומה שייך לומר 'ששמעה בהר סיני', ולא היו צריכים לרצוע אלא את החלק באוזן ששומע.

ומבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (ליקוטי יהודה בפרשתן) שבדרך הטבע - לאחר ששמעה האוזן את קול ה' שוב אין בידי השומע לעבור את פי ה' גדולה או קטנה[כז], ואל תתמה כיצד עבר 'עבד' זה על דברי הקב"ה, אין זה אלא מכיוון שאזנו שמעה - לאחר ששמע את דבר ה' - עוד דברי הבל, דברים

כו. יש שפירשו, שאם היה שומע באזנו כראוי שוב לא היה מוכר עצמו לעבד ועובר על ציווי הבורא, ואם מסוגל לעשות כן שמע מינה שלא היה כאן 'שמיעת האוזן' כדבעי, ואם כן בדין הוא שתירצע.

כז. וכאותו מעשה שסיפר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע שבהיותו ילד כבן שמונה נסע

ובטלים ודברים אסורים, והם הם החלישו את הפחד והיראה מדבר השי"ת, ועל כך נסובה הטענה מדוע לא נמנעת מלשמוע אותם הדיבורים לאחר שמיעת קול השי"ת, שהרי לכך נבראת ה'אליה', וכדאיתא בגמ' (כתובות ה:) 'תנא דבי רבי ישמעאל, מפני מה אוזן כולה קשה והאליה רכה, שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה', נמצא שה'חטא' תלוי באליה שלא נכפפה לתוך האוזן, שלא יכנסו דברי הבל קלות וליצנות לתוככי אזנו... לכן היא תרצע.

ולדידן ייאמר, הרי כל יהודי באשר הוא זכה להתעורר מקדושת הימים שעברו אם מעט ואם יותר, מעתה עלינו להזהר במשנה זהירות שלא להכהות ולהחליש את רושם הקדושה, לשמור מכל משמר שלא 'יכנסו' בתוכנו דברי הבל והבאי, וזאת על ידי קבלות טובות לגדור גדר לעמוד בפרץ, ועל ידי זה נוכל להתעלות מעלה מעלה לטוב לנו כל הימים.

אתה זוקף את ראשן – שפע רב הנשפע בשבת שקלים

איתא במדרש (תנחומא תשא ג) 'אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, אמר לו הקב"ה, חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני, כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן'[כח].

עם זקנו החידושי הרי"ם בנסיעתו להסתופף בצל הרה"ק מקאצק זי"ע, באותו הזמן נגנב אחד מכלי הבית, והרבנית נענתה בקול, וכי פלא שיש כאן גנבים, והלא הבית הוא הפקר לכל... שמע הרה"ק את דבריה והרעים בקולו 'כיצד יכולים לגנוב **והרי ה' אמר לא תגנוב**', והרגיש השפת אמת בעצמו כאילו קמה וגם ניצבה חומה של ברזל המונעת את האדם את האפשרות לגנוב ולעבור על רצונו ית', ולאו דווקא בגניבה עסקינן אלא כך בכל מצוה ומצוה שעצם האיסור מונע מלחטוא.

כח. ומדבריהם שמענו, שסגולת שבת זו להינצל מכל פגע ומחלה, ונכללים בו רפואות וישועות ברוחניות ובגשמיות, שהרי כאשר האדם מתייסר ביסורים רח"ל גוו נכפף, וכשהוא ניצל מהם נזקף ראשו והולך קוממיות, ועל כן בכלל 'זקיפת הראש' הוא שנושעים בשבת זו בכל משאלות לבם לטובה.

כתב הרה"ק ה'גנזי ישראל' מטשארטקוב זי"ע - בכל שבת ושבת של הארבע פרשיות יורד שפע לעולם... **בפרשת שקלים יורד שפע של עושר והרחבה...**

ומבואר בארוכה ב'עטרת ישועה' (מועדים משפטים - שקלים) **ששבת שקלים מסוגלת לפרנסה**, עי"ש מילתא בטעמא, והרה"ק בעל ה'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע אמר,

ב'ספר הזכות' להרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (פר' שקלים) כתב הבטחה גדולה יש לנו במדרש זה (לעיל 'אתה עומד וזוקף את ראשן'), **שבכל דור ודור בעת קריאת פרשת שקלים יזקוף משה רבינו ע"ה ראשן של בני ישראל**[כט].

לצאת מהרפש והטיט שהוא שקוע בו, וכמו שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שבשבת זו צריך האדם להמשך כל גופו (כלומר נטיותיו הבהמיות) **אחר הראש, כי אם אברי גופו לא יעלו עם הראש יישאר ח"ו כתלוי ראש**[ל].

אמנם, כדי לזכות ל'זקיפת ראש' על האדם לפתוח פתח, להשתוקק **מהותה** של 'זקיפת הראש' יבואר עפ"י דברי חז"ל (חגיגה טז.) 'ששה

שבשבת זו אפשר לבקש שיתקבלו כל התפילות שבכל ימות השנה לרחמים ולרצון.

מעשה בחסיד אחד ושמו רבי מאיר כהנא ז"ל מעיר 'דראגמירעשט' שהגיע עם אחיו רבי זאנוויל ז"ל להסתופף בפעם הראשונה בצל רבו ה'אמרי יוסף' בשבת שקלים שנת תרמ"ג, הני תרי אחי בעלי יסורים גדולים היו, כי רבי מאיר היה חשוך בנים ל"ע וב"ב היתה חולנית, ואחיו רבי זאנוויל הוליד בנים חולים וחלשים רח"ל. בערב שב"ק נכנס החסיד רבי מאיר אל הקודש וביקש להיוושע בדבר ישועה ורחמים, נענה ה'אמרי יוסף' שיתן לו פדיון של מאה זהובים, ר"מ נתן את הסכום והרבי הבטיחו בישועה שלימה. ואילו אחיו לא הספיק להיכנס קודם כניסת השבת. בליל שב"ק העמידו יין ב'טיש' כמנהג, ובהגיע תורו של רבי זאנוויל ברכו ה'אמרי יוסף' שבניו יזכו לרפואה שלימה, והסביר ואמר, **שבשבת שקלים נענים כל התפילות**, שהרי מ'מחצית השקל' קנו את 'קרבנות **התמיד**', והרי אמרו (ברכות כו:) 'תפילות כנגד תמידין תקנום', אם כן, בשבת זו שמכינים ומכשירים את ה'תמידים', לכל השנה אף התפילות שהם 'כנגד התמידים' יתקבלו לרצון, ואפשר לבקש עליהם שיתקבלו לרצון, למותר לציין ששני האחים נושעו במשאלותיהם לטובה ולברכה (הובא בספר' פאר יוסף' עמוד כה).

כט. הרה"ק מרוז'ין זי"ע היה אומר, שבארבע פרשיות יכול כל יהודי להידבק בשכינה, **וכל פרשה מהם היא כנגד אות אחת משם הוי"ה ב"ה**, והמשכיל ינצל את הטהרה והקדושה הנשפעת בימים אלו כדי להתדבק בו יתברך, וכמו שמבקשים (יוצרות לתפילת מוסף) 'אור פניך עלינו אדון נשא'.

כיו"ב אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, 'איך ווארט שוין געהרין עס זאל קומין דיא ד' פרשיות, איך זאל מיך זעהן מיט דעם אייברשטין', פירוש שהוא עומד ומצפה לשבתות שקוראים בהן ארבע הפרשיות כי אז נפגשים עם הקב"ה כביכול ('אמרי פנחס' שער ד רכה).

ל. בדרך רמז פירש הגר"א מווילנא זי"ע את הפסוק (דברים יב כג) 'ולא תאכל הנפש

דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה', ומן הדברים שהאדם דומה למלאך הוא מה שהולך בקומה זקופה כמלאכי השרת, ואילו הבהמות הולכות עם ראשן כלפי מטה, והיינו טעמא, כי היא עסוקה לחפש ולחזר תמיד אחר הארציות, וזו עבודת האדם להתגבר על יצרו – להעמיד עצמו לילך בקומה זקופה שיהיו עיניו נשואות כלפי מעלה, ובשבת שקלים יש לנו סייעתא מיוחדת לזה שהרי משה עומד וזוקף ראשן של ישראל, וממילא יש בידינו להגביה עוף מעל כל הארציות ומעשה בהמה – לעמוד בקומה זקופה לפני ה' אלוקינו כמלאכי השרת.

מטבע של אש – העיקר הוא אש ההתלהבות והתשוקה בלב

אמרו חז"ל (במדב"ר פרשה יב, ג; הובא ברש"י רי"פ כי תשא) **'זה יתנו, אמר רבי מאיר, נטל הקב"ה כמין מטבע של אש[יא] מתחת כסא הכבוד** (ומשקלה מחצית

עם הבשר', דאף שהותר לאדם לאכול בשר, אך יזהר לבל יאכל 'הנפש עם הבשר' - **שלא תהא כל נפשו משוקעת בתוך הבשר, ונמצא אוכל את 'נפשו' יחד עם הבשר... לא.** ובזה פירשו הא דאמרו חז"ל (והובא ברש"י פר' שקלים) גבי מחצית השקל שבא לכפרה אחר חטא העגל והראהו הקב"ה 'כזה יתנו' - מטבע של אש, שהרי ב'מתן תורה' פסקה זוהמתן, ובחטא העגל חזר להם היצר הרע (זוה"ק בראשית נב:, ועוד), החלו בני ישראל מתפחדים, מה יעלה בגורלם מעתה, **לזה הראה להם 'כזה יתנו' כשתלכו עם מטבע של אש – באומץ חוזק וגבורה, אין לכם ממה לחשוש, כי היצר וכל חיילותיו נסים ומתפחדים מהבא כנגדם בחזקה וגבורה.**

בענין זה סיפר הגה"ח ר' מענדל פוטערפאס זצ"ל, שפעם נשלחה קבוצה מחיילי הצאר (ניקולאי) להילחם באויב, וכך הייתה דרכם, ביום היו נוסעים במסעם ונלחמים בכל כוחם, ובלילה היו שותים לשכרה כדרכם של גויי הארצות עד שנפלו ארצה בשינה מתוך שכרותם, בבוקר היו קמים וממשיכים במלחמתם, וחוזר חלילה. פ"א שתה אחד הגויים מבני בניו של לוט יתר על המידה באופן נורא, כשהשכימו חבריו להמשיך בדרכם, היה הלה עדיין שקוע היטב בתרדמת שכרותו ולא הצליחו חבריו לעוררו, הללו שאצה להם הדרך הניחוהו לנפשו והמשיכו בדרכם, וכך ישן לו החייל עד הלילה הבא לאחריו, משקם החייל מצא את עצמו בודד במקום חשוך, ובקושי הבין היכן הוא ומה מעשיו כאן. מה עשה, אותו הלילה ליל שבת היה, ע"כ נכנס לאחד מבתי היהודים ומצא קדירת הטשולנט שהוטמנה מבעוד יום כשהיא רותחת ומבעבעת, עלה הריח באפו, מילא בכליו הניחם על גבי סוסו והחל ממשיך בדרכו, הסוס

השקל), **והראה לו למשה כזה יתנו'**, והוא פלא, וכי יש מטבעות גשמיים מתחת כסא הכבוד, והרי שם הוא משכן נשמות ישראל אשר הם חצובות מתחת כסא הכבוד, ומה ענין מטבעות זהב למקום גבוה כזה.

אלא יבואר הענין על פי מה שסיפר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שפעם איקלע ל'ארץ אשכנז' ונכנס לבית הכנסת, שמע שם את החכם דורש לפני הקהל ומקשה, מדוע הראה הקב"ה למשה 'מטבע של **אש**', והלא כדי להבין את משקל המחצית השקל היה יכול להבין גם ממטבע של **מתכת**, ותירץ שבודאי לא הראה לו מדת מטבע גרידא אלא **הראהו שתהא נתינת המטבע מתוך התלהבות אש** קודש[יב] עכ"ד, ולפי זה נאמר, כי אין כוונתם ב'מטבע של אש' למעות גשמיים, כי בוודאי אין מקומן תחת כסא הכבוד, **אלא ל'אש' ההשתוקקות והתלהבות שנצרכים בני ישראל בעבודתם, 'אש' זו אכן גנוזה תחת כסא הכבוד**, וברוב חביבותן מתענג ומשתעשע הקב"ה בהן כביכול.

ויותר אפשר לבאר, שמטעם זה ציוונו הבורא לתת רק מחצית השקל ולא שקל שלם, להורות לנו שאין הקב"ה זקוק לשקלינו כלל, **אלא שנעורר את לבבנו להשתוקק לחפוץ להתקרב אליו יתב"ש, דרחמנא לבא בעי**, ואילו אמרה תורה להביא דבר גדול היה נראה שהחשיבות היא מצד עצם המטבע שנתן. לכן אמרו שנביא דבר קטן בלבד, להורות שעיקר נחת רוח שיש להקב"ה

שנכווה בגבו מבעבוע הטשולנט החל 'לנוס' ולברוח כל עוד נפשו באפו במהירות עצומה, ובתוך שעה השיג את בני קבוצתו, ועדיין רתח הטשולנט ע"ג, לכן לא הסכים הסוס לעצור, המשיך במרוצתו הטרופה עדי הגיעו לגבול האויב. והנה, מרחוק הבחינו חיילי האויב שמתקרב אליהם סוס דוהר ברדיפה טרופה – באומץ וחוזק – בכח על טבעי, מכיוון שכן, נבהלו מפניו עד עמקי נשמתם, ונסו על נפשם בחשבם מי יודע אלו מוקשים וכלי זיין יש לו על גביו, ובזה תמה המלחמה ללא כל הרוגים...

כיו"ב לגבי היצר, אם יראך היצר שאתה בא כנגדו באומץ ללא חת ומורא ימלא רעד ופחד מחשש איזה 'כלי משחית' הנך טומן בבגדך להוציא בבוא עת כנגדו, ויניחך לנפשך.

לב. לימים חזר ה'חידושי הרי"ם' על דבריו אלו לפני רבו הרה"ק רבי מנחם מנדל ה'שרף' מקאצק זי"ע, והשתומם איך בא לאותו דרשן ממדינת אשכנז לומר תורת אמת כזו, השיבו רבו 'שבמקומם מחשיבים ומהדרים מאד במצות הכנסת אורחים, לכן זכה לחדש תורה זו'.

הוא מהרצון של בשר ודם לתת ולתרום משלו, ומשום הכי גם מתנה מועטת מתקבלת אצל הקב"ה לרצון, כי לא 'המתנה' מתקבלת אלא רצון הלב[לג].

נמצאנו למדין, **שלא** תרומת מחצית השקל **עיקר, אלא מה שבשר ודם מלהיב את לבבו כאש להבה ומקריב את רתיחת דמו לעבודתו יתב"ש**, ולפי זה אין בין מצות שקלים שבזמן שביהמ"ק היה קיים לבזמן הזה שבעוה"ר אין לנו בית המקדש, שהרי עדיין יש בידינו להשתוקק לתת את השקלים, והלא זה עיקר ושורשה של מצווה זו.

ולא עוד, אלא דכיון שבזמן הזה אין לנו את השקלים **בפועל** ואי אפשר לנו אלא 'להשתוקק' – מתי יבואו לידינו ונקיימנה, **השתוקקות** זו חשובה יותר **מאשר** קיום המצווה בזמן שביהמ"ק היה קיים, וכך מפורש ב'שפת אמת' (שקלים תרל"ג) 'נראה, כי הנדיבות מתקבל כמו אז, כי כל הקרבנות נתקבלו לרצון רק על ידי כח הנדיבות של ישראל, שמזה היו כל הקרבנות, וזה הנדיבות יש גם עתה, **ואפשר יותר** – ע"י שמשתוקקין לנדב להשי"ת כבראשונה', ועל ידי זה זוכים לכפרה על כל עוונותינו,

---

לג. והיינו דכתיב בפרשתן (כד יז) 'ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר', וכפירושו של ה'קדושת לוי' שכאשר האדם רוצה לדעת אם הוא מקושר עם 'כבוד ה'', יבדוק את מדת התלהבותו בדבר מצוה ובעבודת הקודש, כי זה יוכיח על זה, והיינו דקאמרי תורה 'ומראה כבוד ה'', הסימן כמה הוא מקושר לכבוד ה' – 'כאש אוכלת בראש ההר', כגודל התלהבותו בעבודת הבורא.

פעם השתתף הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע באסיפת הרבנים והתלווה עמו בנו הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע שהיה עלם צעיר לימים, בהיותם שם הבחין אחד הרבנים בילד הרה"ק מסאטמאר המתפלל בהתלהבות עצומה ואש גדולה יוקדת בלבו, ומתוך התלהבותו עשה תנועות שונות ומשונות, על כן ניגש אליו אותו רב ושאלו בזלזול ובלעגי לשונו 'וכי פורים היום', השיב לו הרה"ק מסאטמאר בחכמתו ובשנינותו 'אילו הייתי יודע שאמצא כאן המן - הייתי מביא עמי גם 'גראגער'.... (רעשן), כשכוונתו שקירור התלהבותו של יהודי הרי היא מקליפת עמלק, וצריך לבטלה ולעקרה מן השורש.

מספרים על אחד שנכנס לטבול במי הנהר באמצע ימות החורף, ומחמת גודל הקור הנורא קפאו המים סביבו ולא היה יכול לצאת מן המים והגיע לידי סכנה, משששמע על כך הרה"ק בעל ה'יסוד ושורש העבודה' זי"ע נענה ואמר 'נו, שיגיד תפילת 'נשמת'...' כאומר שעל ידי אמירתו בהתלהבות אש קודש בודאי ישבור את מימי הקרח. זהו **מטבע של אש**.

וכמבואר בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג) 'כל העובר על הפקודים (אלו המצוות, שהן פיקודי ה' ישרים) - שחטאו בעגל'.

ויובן נמי במה נתקשה משה להבין משקל השקל, כי לא הבין משה איך יתכן שעל ידי מטבע גשמי יזכה האדם לכופר נפש, לזאת הראה לו הקב"ה מטבע של אש, ללמדנו שאין החשיבות במטבע כלל ועיקר, שהרי 'לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבקות' (חגי ב ח), ורק חפץ ה' באש ההתלהבות לבם של בני ישראל בעת הנתינה, ככתוב (משלי כג כו) 'תנה בני לבך לי', ובזה שפיר יתכפר לו.

ראש חודש אדר – חשיבות היום וסגולתו

בפתיחה ל'ילקוט מעם לועז' (על תהלים) מביא בשם הגאון רבי חיים וויטאל זי"ע, סגולה גדולה לקרוא ספר תהלים בערב ראש חודש אדר.

וכבר הגיד ה'חוזה' מלובלין זי"ע (דברי אמת פר' תרומה) את גדולת יום ראש חודש אדר, במאמרם (ביצה טו:) 'הרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן אדר', כי 'נכסיו' – הנשארים כקנין בידי האדם לנצח, הם מעשיו הטובים, (דאילו 'כסף וזהב' אינם נכסים נצחיים שהרי 'לא במותו יקח הכל, לא ירד אחריו כבודו' - תהלים מט יח), ובפרט ה'תפילות' שהם מדברים העומדים ברומו של עולם (ברכות ו: וברש"י ד"ה דברים), ולא עוד אלא שעיקר התפילה בלחש היא לכן נקרא 'נכסים' מלשון כיסוי והצנע, וזהו אמרם 'הרוצה שיתקיימו' ויתקבלו לרצון 'נכסיו' - אלו תפילותיו, 'יטע בהן אדר', פירוש יתפלל על זה בראש חודש אדר, אז יפלה ה' את תפילתו, שנאמר אדיר במרום – זה התפילה העומדת ברומו של עולם, ה' – נעשה כולו 'רחמים', יתקבלו בקשותיו ויתמלאו משאלותיו.

ובפרט שהאי יומא – הוא 'ראש' לכל חודש אדר, שכולו זמן 'עת רצון', כמו שהובא ב'צמח צדיק' (חודש אדר ד"ה משנכנס אדר) בשם זקנו הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע, ד'אדר' ר"ת ר'עוא ד'רעון א'שתכח, היינו שכל החודש כולו הינו עת רצון לפעול בו דבר ישועה ורחמים.

נעשה ונשמע – יעסוק בתורה ללא הכנות יתירות ואז יצליח

בפרשתן (כד ז) 'כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע', יש שהמליצו שלכן הקדימו עשיה לשמיעה ולא אמרו 'נשמע ונעשה', כי 'כך היא דרכה של תורה' - המעמיד עצמו להתבונן ולשמוע... לא במהרה יישב עצמו לעסוק בתורה, על כן 'הקדימו' את העשיה – ללא שהיות והתבוננויות יתירות[לד], ואכן לאחר שכבר התחיל

לד. למה הדבר דומה, למי שבא לחדש את ביתו, ולשכללו בשכלול פאר והדר, הרי הוא יושב ומחשב בכובד ראש כל פרט ופרט כדת מה לעשות, אך בשעה

לעסוק יכול לשמוע ולהתבונן...לה

כיוצא בזה אומרים בשם ה'חידושי הרי"ם זי"ע שדייקא בתפילה אמרו (ברכות ריש פ"ה) חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה, משא"כ ב'לימוד ועסק התורה' לא מצינו שהיו שוהין עצמן בהכנות יתירות, כי המתמהמה בבואו ללמוד תורה (כמעט) מובטח לו שסוף דבר יתבטל לגמרי מלימודה, אלא יקפוץ לתוככי ים התלמוד והפוסקים עד שיגיעו המים אל צווארו ולמעלה ממנו, ואז יערב לו בזה ובבא.

והנה, אין קדושה כתורה, וע"י מתעלה להיות כמלאך ה'. וראה נא דבפרשת יתרו אמרו ישראל 'כל אשר דיבר ה' נעשה' מבלי 'ונשמע' (יט ה), ורק בפרשתן אמרו 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע' (כד ז), וביאר הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, דכאן כתיב תחילה שעסקו בתורה 'ויקח ספר הברית ויקרא **באזני העם**' וברש"י 'ספר הברית, מבראשית ועד מתן תורה, ומצות שנצטוו במרה', **וכיון שעסקו בתורה נתקדשו ונתעלו על ידה לומר 'נעשה ונשמע' - לשון שמלאכי השרת משתמשין בה** (שבת פח.).

יה"ר שנזכה ל'אור פניך עלינו אדון נשא' וכדרך שהיה הגה"צ רבי חיים ברים זצוק"ל היה אומר לכשתרצה לדעת 'אור פניך' מה טיבה, הסכת אוזניך למה שאנו אומרים ג"פ ביום בברכת 'שים שלום' **כי באור פניך נתת לנו ה' אלוקינו תורת חיים ואהבת חסד, וצדקה וברכה ורחמים ושלום. אמן כן יהי רצון.**

ש'הבירה דולקת' בשריפה שפרצה אינו מתמהמה ומחשב כך או כך, אלא ירוץ במהרה בכל כוחו ובמהירות האפשרית לכבות את האש ולהציל עד כמה שאפשר בממון ובפרט בחיי אדם. כך ממש יש לאדם ליגש ל'עסק התורה' – בהגיע עתו לעסוק בתורה ידע כי להבות היצר בוערות ומאיימות להכחידו מעל פני אהלי שם, ואין לו אלא לקפוץ אל תוך אש התורה, ללא כל שהות והתמהמהות.

וכאותו שאמרו, על מאמרו של רבי פנחס בן יאיר (ע"ז כ:) 'תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות...' ולא אמר מה מביא לידי תורה, **והיינו כי אין דבר שמביא לידי תורה אלא לימוד התורה בעצמה – יחטוף גמרא ויישב עצמו ללמוד, כי אם ימתין על הדבר ש'מביא' לידי תורה יישאר בהמתנתו.**

לה. בפרשתן (כא א) **ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם** מבאר הרה"ק הרבי רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע (קול שמחה) **לפניהם** היינו שה'משפטים' והמצוות באות **לפני** הוויתו ומציאות קיומו של אדם. ורק עם קיום המשפטים - התורה והמצווה יש קיום לאדם, ובלאו הכי בטל כל מציאותו של אדם.